

**ДИКОРОСЛІ ТА КУЛЬТИВОВАНІ ДЕРЕВА
І ЧАГАРНИКИ МІСТА ЖИТОМИРА**

Кореневич Катерина Юрївна
здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти
Житомирський державний
університет імені Івана Франка,
Шелюк Юлія Святославівна
Професор , доктор біологічних наук
Житомирський державний
університет імені Івана Франка

До дикорослих рослин належать всі трави, чагарники та дерева, які зростають на певній території вільно, без допомоги з боку людей, і ці рослини, не посаджені спеціально. Досить часто дикорослі рослини є індивідуальними для певної території, адже вони адаптовані до кліматичних умов, виду ґрунтів та здатні акліматизуватися за умов зміни навколишнього середовища [1, 5].

Посилення урбанізації призводить до посилення негативного впливу антропогенних чинників у міському середовищі, внаслідок чого воно стає штучним і дискомфортним для людини. У середині міст діє ціла низка факторів, які негативно впливають на фізичне та психічне здоров'я людини, знижуючи якість її життя та працездатність. Неприятливими екологічними чинниками сьогодні є не лише міський шум, забруднення повітря та водних систем, а й агресивність візуального середовища, гомогенність площини забудови [5].

Метою дослідження було з'ясувати видовий склад, особливості поширення та стан дикорослих і культивованих дерев, чагарників міста Житомир.

Дослідження проводили маршрутним методом упродовж 2023-2024 рр. Систематичне положення і номенклатура таксонів дикорослих та культивованих дерев і чагарників м. Житомир наведені за системою

класифікації квіткових рослин APG IV (Chase et al., 2016).

Загалом ідентифіковано 107 видів рослин, серед яких переважають представники Rosaceae – 25 видів, Salicaceae – 8 видів, Oleaceae – 7 видів, Cupressaceae – 6 видів, Malvaceae – 4 види, Fabaceae – 5 видів та ін. З’ясовано, що здебільшого такі рослини зростають на території парків, скверів, вздовж магістральних вулиць міста. При цьому на території парку Барона де Шодуара ідентифіковано близько 100 видів дикорослих та культивованих дерев і чагарників. Найбільшу частоту трапляння мали такі рослини: клен гостролистий, каштан кінський, липа серце листа. У насадженнях трапляються як дорослі (часом – хворі та уражені рослини, які потребують заміни), так і молоді (особливо – клени, ліщинові тощо).

Власні дослідження та аналіз літературних джерел дозволяє стверджувати, що системи зелених насаджень у Житомирі з низки причин не виконують основних функцій у формуванні та оздоровленні міського середовища. Перша та найоб’єктивніша причина – недостатня кількість зелених насаджень на одного мешканця та нерівномірний їх розподіл. Вони посаджені за застарілими нормативами, орієнтованими на менший рівень забруднень, і тому не виконують завдання оздоровлення довкілля у відповідності до сучасних умов життя міста [4].

Друга причина полягає у низькій якості їх пристосування та змісту. Третя – відставання у створенні санітарно-захисних зон навколо промислових підприємств та зелених зон навколо міста.

За допомогою зелених насаджень підкреслюються або згладжуються недоліки рельєфу. Вони надають місту своєрідних рис, прикрашають береги річок і водойм, зокрема найбільшу водну артерію міста р. Тетерів. Озеленення вулиць Житомира досить одноманітне. Воно представлене типовими посадками вздовж тротуарів та проїжджої частини. Магістральні вулиці найчастіше озеленені безсистемно. Досі асортимент деревних рослин формується, здебільшого, випадково, і як результат – до посадкового матеріалу входять малостійкі до міських умов види, стихійно завезені з інших регіонів. У деяких

районах недостатньо скверів, парки відсутні.

Сучасне декоративне садівництво міста потребує ширшого застосування ландшафтного планування. Досвід останніх років засвідчив, що частина зелених насаджень швидше перетворюються у будівельні майданчики.

З'ясовано, що зелені насадження потребують реконструкції через наявність сухостійних, старих та незворотне пошкодження хворобами й шкідниками дерев, які слід видаляти, насамперед через втрату декоративності та зниження газо- та шумозахисних властивостей. Також є небезпека їх падіння та зараження сусідніх дерев. Розріджені внаслідок зникнення окремих дерев та чагарників насадження мають недостатню мікрокліматичну, шумо-, вітро- та пилозахисну здатність, втрачають свою декоративність. Спостерігається також ураження рослин хворобами бактеріального та грибкового походження, яке найпомітніше у каштану кінського через масовість зараження.

На території м. Житомир хворі та пошкоджені рослини спостерігаються і поблизу житлових приміщень. Це пов'язано з тим, що територія є непристосованою для даних видів, зокрема через недостатнє зволоження ґрунту й недостатнє освітлення (пригнічення високими будівлями) тощо.

Отже, природна (дикоросла) рослинність м. Житомира в сукупності із культивованими деревами і чагарниками покращують якісь життя та збільшують екологічний і рекреаційний потенціал міста. При цьому зелені насадження міста потребують оновлення, реконструкції та відповідного догляду.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інструкція з технічної інвентаризації зелених насаджень у містах і селищах міського типу України: Затверджена Державним комітетом будівництва, архітектури та житлової політики № 226 від 24.12.2001 р.

2. Дендрофлора України. Дикорослі і культивовані дерева і кущі. Голонасінні. Київ: Вища школа, 2001. 207 с.

3. Матусяк М.В., Василевський О.Г., Прокопчук В.М. Декоративна дендрологія. Навчально-методичний посібник для виконання практичних робіт

для студентів напряму підготовки 6.090103 «Лісове і садово-паркове господарство». Вінниця: ВНАУ, 2015. 140 с.

4. Орлов О.О. Цінний осередок заповідної дендрофлори м. Житомир. Заповідна справа в Україні. 2011. Т.17. Вип. 1-2. С. 18-21.

5. Орлов О.О., Жижин М.П. Важливий центр флористичного різноманіття у м. Житомир та регіональній екологічній мережі Житомирської області. Сучасний стан і перспективи розвитку ландшафтної архітектури, садово-паркового господарства, урбоекології та фітомеліорації: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 2019. С. 163-164.

6. Chase M.W., Christenhusz M.J.M., Fay M.F. et al. An update of the Angiosperm Phylogeny Group classification for the orders and families of flowering plants: APG IV. *Botanical Journal of the Linnean Society*, 2016. Vol. 181. P 1-20. <https://doi.org/10.1111/boj.12385>.